

Шакаль А. В.

*студент 5-го курсу економіко-правового факультету
Національного університету ім. І.І. Мечникова*

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГАРАНТІЙ АДВОКАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗА НОВИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ

Закон «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» № 5076-VI (далі – Закон), який набрав чинності 15 серпня 2012 р., викликав значний інтерес і спричинив жваві дискусії в колі як самих адвокатів і правознавців, так і громадян, які намагаються зрозуміти, яким чином новий документ допоможе їм у захисті їхніх прав. оскільки роль адвоката та гарантії його діяльності в першу чергу залежать від його правового статусу, визначеного законом.

як відомо, правовий статус суб'єкта правовідносин визначає його права та обов'язки і, відповідно, гарантії їх реалізації. Новий Закон приділяє набагато більше уваги унормуванню прав адвоката та гарантії його діяльності. Безумовно, важливо, щоб ці гарантії були забезпечені не тільки на папері, але й на практиці.

у світлі існуючої практики неправомірного тиску на адвокатів шляхом порушення проти них кримінальних справ дуже важливо забезпечити гарантії, пов'язані з особливостями притягнення адвокатів до кримінальної відповідальності. так, відповідно до п. 13 ч. 1 ст. 23 Закону повідомлення про підозру адвоката у вчиненні кримінального правопорушення може бути здійснене виключно Генеральним прокурором України, його заступником, прокурором автономної республіки крим, області, м. києва та м. севастополя. очевидно, що такий механізм притягнення до відповідальності є виправданим, адже адвокат є особливим учасником правових відносин. тому і процедура притягнення його до відповідальності має забезпечувати максимальний захист від можливих зловживань.

крім того, Закон закріплює низку гарантії щодо проведення оперативно-розшукових заходів і слідчих дій стосовно адвокатів. так, проведення стосовно адвоката оперативно-розшукових заходів чи слідчих дій, що можуть проводитися виключно з дозволу суду, здійснюється на підставі судового рішення, ухваленого за клопотанням Генерального прокурора України, його заступників, прокурора автономної республіки крим, області, м. києва та м. севастополя. Забороняється також проведення огляду, розголо-

шення, витребування чи вилучення документів, пов'язаних зі здійсненням адвокатської діяльності.

також передбачається, що при проведенні вказаних слідчих дій має бути присутній представник ради адвокатів регіону, який має право ставити запитання, подавати свої зауваження та заперечення щодо порядку проведення процесуальних дій, про що зазначається у протоколі. водночас можна прогнозувати певні труднощі при реалізації зазначеної гарантії, адже закріплено, що неявка представника ради адвокатів регіону за умови її завчасного повідомлення не перешкоджає проведенню відповідної процесуальної дії. Зважаючи на те, що завчасність такого повідомлення є доволі суб'єктивним поняттям, а Закон не встановлює форму та порядок такого повідомлення, ефективність реалізації вказаної норми є сумнівною. Ще однією гарантією, яка пов'язана саме із радою адвокатів регіону, є положення про те, що орган або посадові особи, які затримали адвоката чи застосували до нього запобіжний захід, зобов'язані негайно повідомити про це відповідну раду адвокатів регіону.

Закон містить також низку гарантій щодо охорони адвокатської таємниці. вони стосуються заборони як вимагати надання відомостей, що становлять адвокатську таємницю, так і втручатись у приватне спілкування адвоката із клієнтом. Порівняно з попередньою редакцією Закону розширено перелік суб'єктів адвокатської таємниці. так, якщо раніше обов'язок не розголошувати відомості, що становлять предмет адвокатської таємниці, покладалася на адвоката, його помічника та посадову особу адвокатського об'єднання, то згідно з чинною редакцією суб'єктом адвокатської таємниці є також стажист, особи, які перебувають із адвокатом у трудових відносинах, а також особа, стосовно якої припинено або зупинено право на зайняття адвокатською діяльністю.

слід наголосити на тому, що Закон містить якісно нове визначення поняття «адвокатська таємниця». так, адвокатською таємницею є будь-яка інформація, що стала відома адвокату про клієнта, питання, з яких клієнт звертався до адвоката, зміст порад, консультацій, роз'яснень адвоката, складені ним документи, інформація, яка зберігається на електронних носіях, та інші документи і відомості, одержані адвокатом при здійсненні адвокатської діяльності. таке розширене розуміння адвокатської таємниці, безумовно, є прогресивнішим з практичного погляду та покликане забезпечити надійніший захист адвокатської таємниці. Проте не

зовсім виправдане положення Закону про те, що інформація або документи можуть втратити статус адвокатської таємниці за письмовою заявою клієнта.

слід також зазначити, що новий Закон охороняє правову позицію адвоката. Зокрема, новий документ містить положення про заборону: винесення окремої ухвали (постанови) суду щодо правової позиції адвоката у справі; втручання у правову позицію адвоката; притягнення адвоката до відповідальності у зв'язку з його висловлюваннями у справі, заявами у засобах масової інформації, у тому числі тими, що відображають позицію клієнта, за умови, що при цьому не порушуються професійні обов'язки адвоката. також забороняється притягати адвоката до кримінальної чи іншої відповідальності або погрожувати йому застосуванням відповідальності у зв'язку зі здійсненням ним адвокатської діяльності.

останньою гарантією в нашому списку, але не останньою за своїм значенням є віднесення адвоката до переліку суб'єктів, які перебувають під окремою охороною держави. так, відповідно до Закону адвокат і члени його родини перебувають під охороною держави. ця гарантія, безумовно, важлива, але насправді декларативна, оскільки не передбачає жодних інших змін чинного законодавства, які надали б їй практичного значення. очевидно, необхідно внести до кодексу України про адміністративні правопорушення та кримінального кодексу України відповідні зміни, які дозволили б на практиці зменшити можливість тиску на адвоката та його сім'ю.

отже, Закон створює підґрунтя для посилення гарантій діяльності адвоката. але залишається відкритим питання, як зазначені новації реалізовуватимуть на практиці. Хочеться сподіватися, що нові гарантії сприятимуть як належній реалізації адвокатами своїх прав, так і посиленню ролі адвоката в процесуальній діяльності і, як наслідок, ефективнішому захисту прав громадян.